

KİTAP İNCELEMESİ: SOSYAL BİLİMLERDE TARİHSEL EMPATİ VE BAKIŞ AÇISI KAZANMA

Book Review: Historical Empathy and Perspective
Taking in the Social Studies

Emel OKUR-BERBEROĞLU*

Editörler: O. L. Davis Jr., Elizabeth Anne Yeager, & Stuart J. Foster

Bu yazıda, 'Sosyal Bilimlerde Tarihsel Empati ve Bakış Açısı Kazanma' adlı editörlü bir kitabın incelemesi yapılacaktır.

'Tarihsel empati ve bakış açısı kazanma' kavramı, son 10 yıldır hem dünyada hem de Türkiye'de ivme kazanmış bir araştırma alanıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın halen kullanılmakta olan tarih eğitimi müfredatında da 'tarihsel empati kavramı yer almaktadır. Bu bağlamda, tarih eğitim programında "eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorum yapma, takım çalışması, problem çözme, öz yönetim, bağımsız çalışma, araştırma yapma, empati kurma, analitik düşünme vb. bilgi, beceri, yetenek ve tutumların öğrencilere kazandırılması" gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 2007: 11). Tarihsel empati ile ilgili çok fazla basılı kitap yayını bulunmamaktadır. Araştırmalar, daha çok makaleler üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılmış olan alanyazın taramasında, incelemesi yapılan bu kitabın yurt dışı kaynaklarında sıkça kullanılmasına rağmen Türkiye'de yapılan çalışmalarda fazla kullanılmadığı dikkat çekmiştir. Bu nedenle, kitabın Türkiye'de yapılacak olan araştırmalara kuramsal temel olarak iyi bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Kitap, 9 bölüm ve 194 sayfadan oluşmaktadır. Birinci bölümde yazar O. L. Davis Jr., tarihsel empati ve uygulama çalışmaları konusuna genel bir giriş yapmıştır. Buna göre lise dengi büyük öğrenciler, farklı bakış açılarını yakalama konusunda küçük sınıflara göre daha başarılı ve öğrenme sürecinde daha aktif yer almaktadır.

Tarihsel empati gelişimi konusunda öğretmenler, kilit öneme sahiptir. Öğretmenin seçeceği konu, vereceği ödevler, soracağı sorular öğrencide empati gelişimini tetikleyecektir. Tabii ki burada önemli olan diğer bir konu da öğret-

* LIC (Livestock Improvement Corporation), 140 Riverlea Road, Hamilton, New Zealand, e-posta: emelokur17@gmail.com.

menin, kendisinin de böylesi bir empati sürecinden geçmiş olmasıdır. Bu tür bir deneyimi yaşamamış olan bir öğretmenin, empati eğitimi vermesi beklenemez. O nedenle üniversite düzeyinde, tarih öğretmeni yetiştirme sürecinde de tarihsel empati gelişimine önem verilmesi gerekmektedir. Ya da bir diğer seçenek olarak öğretmenlerin profesyonel gelişimleri kapsamında, tarihsel empati öğretimi konusunda hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi düşünülebilir.

İkinci bölümde yazarlar Elizabeth Anne Yeager ve Stuart J. Foster, tarihsel empatinin tarihi anlayabilme üzerine rolünü açıklamışlardır. Buna bağlamda tarihsel empati, tarihsel kanıtlara dayanarak mantıksal düşünmeyi ve o dönemki tarihsel bilgilere yaklaşmayı sağlayan bir araçtır. Aynı zamanda geçmişte bilinenler ile olası başka sonuçlar arasında köprü kurmayı sağlayan, yaratıcı bir düşünme yeteneğidir.

Üçüncü bölümde yazarlar Peter Lee ve Rosalyn Ashby, İngiltere’de ‘tarihsel empati’ kavramının tarihsel gelişimini aktarmışlardır. Aynı zamanda ‘empati’, ‘sempati’, ‘bakış açısı alma’ ve ‘mantıksal düşünme’ arasındaki farkı açıklamışlardır. Çünkü empati kavramının, İngiltere eğitim sisteminde kabul görmesi uzun tartışmalara sahne olmuştur.

Dördüncü bölümde yazar Bruce A. VanSledright, bir tarih öğretmenin tarihsel bir olayı değerlendirmesinden yola çıkarak, yapılan değerlendirmenin tarihsel empati olup olmadığı incelenmiştir. Yazar, bu değerlendirmeyi yapan Ashby ve Lee (1987)’nin tarihsel empati derecelendirmesine de değinmiştir.

Beşinci bölümde yazar Linda S. Levstik, Yeni Zelanda’nın ulusal tarihini ve tarih eğitimine atıfta bulunarak, öğrencilerde tarihsel bakış açısı kazanma sürecini irdelemiştir. Çünkü Yeni Zelanda, yasal olarak iki kültürlü (Maori ve Pakeha) bir ülkedir ve eğitim programında her iki kültüre dair de unsurlar bulunmaktadır. Aynı zamanda cinsiyet, aile, ırk, sınıfsal unsurlar, kişinin coğrafik olarak nerede yaşadığı ve kendini küresel ölçekte nerede gördüğü tarihsel anlayışı üzerine etkilidir. Özellikle ulusal tarih söylemleri, tarihsel düşünmenin gelişimini etkilemektedir.

Altıncı bölümde yazar Elizabeth Anne Yeager ve Frans H. Doppen’in orta-öğretim öğrencileri ile yaptığı bir araştırmaya yer verilmiştir. ABD’de yapılan araştırmada, konu alanı olarak Amerika’nın II. Dünya Savaşı sırasında Japonya üzerinde atom bombası kullanılması seçilmiştir. Öğrencilere neden Amerika’nın atom bombası kullandığı, bir başka seçenek olup olmayacağı, Manhattan Projesi’nin başarısı, Başkan Truman’ın neden atom bombası kullanımuna onay verdiği gibi sorular üzerine düşünceleri hedeflenmiştir. Bu amaçla öğrencilere, o döneme ait 15 farklı birincil ve ikincil kaynak sunulmuştur. Ayrıca

kaynaklar ile beraber, öğretmene de önemli görevler düştüğü ifade edilmektedir. Öğretmenin süreç boyunca öğrencilere, yönlendirici ve düşündürücü sorular yönelmesi gerektiğine vurgulanmaktadır.

Yedinci bölümde yazar Sherry L. Field, Amerika’da ilköğretim sosyal bilimler öğretmenleri için yayınlanan *Social Studies& the Young Learner* adlı derginin 1988-2000 yılları arasındaki 12 cildini incelemiştir. Meta-analiz tarzında olan araştırama sonucunda, tarihsel bakış açısı oluşturabilmek için kullanılacak beş bakış açısı belirlemiştir: Kişisel bakış açısı, kültürel bakış açısı, kronolojik bakış açısı, toplumsal bakış açısı ve tarihi-bioçografik bakış açısı. Yazar, çalışmasında tek tek bu bakış açılarını açıklamıştır.

Sekizinci bölümde yazar Karen L. Riley, Nazilerin Yahudilere yapmış olduğu katliam gibi tartışmalı politik bir konunun, müfredatta nasıl yer alması ve nasıl anlatılması gerektiğinden bahsetmektedir.

Dokuzuncu bölümde yazar Stuart J. Foster, kitabın diğer bölümlerini de yorumlayarak ‘tarihsel empati nedir, ne değildir’ sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır. Temel olarak tarihsel empati uygulamasının başarılı olabilmesi için ‘konu bağlamı, sonucu ve tarihsel kanıtların’ anlaşılabilirliği gerektiğini ifade etmektedir. Bir başka deyişle tarihsel empati, geçmişte hayal etme ya da geçmişte yaşamış gibi davranma demek değildir. Uygulamanın başarılı olabilmesi için bir diğer nokta, öğrencilere konu ile ilgili zengin kaynaklar sunmaktır. Böylece, öğrenci kendine özgü tarihsel bakış açısı geliştirebilecektir. Yalnız burada önemli olan öğrencinin, elde edeceği çıkarımlarının ‘deneme’ niteliğinde olduğunun farkında olması gerektiğidir. Çünkü geçmişteki olay, karakter, değerleri anlayabilmek çok karmaşık, tartışmalı ve göreceli bir durumdur. Bu nedenle tarihsel empati eğitiminde öğrencide sorgulama yeteneğinin gelişmesi, şüpheliğinin artması, tarihsel araştırmaların geçmiş- günümüz arasında sonu gelmeyen bir diyalog olduğunu anlayabilmesi hedeflenmelidir. Burada en önemli görev, öğretmene düşmektedir. Belirlenen hedefler doğrultusunda öğretmenin, öğrenciyi net bir sonuca ulaştırması değil, onu düşünmeye sevk etmesi gerekmektedir.

Kitabın kapağı deri ciltli, sayfaları ise birinci kalite hamur kâğıda basılmıştır. Sayfaların selefon kaplı olmaması, kitabın okunmasını kolaylaştırmaktadır. Kitapta, dikişli cilt kullanılmıştır, bu da kitaba dayanıklılık vermektedir. Bu da uzun süreli olarak, kitabın kaynak olarak kullanımını kolaylaştırmaktadır.

Kitap İngilizce yazılmış olup Türkçe çevirisine rastlanmamıştır. Diğer yandan tarihsel empati konusunda yazılmış pek fazla kitap ta bulunmamaktadır. Kitap, 2001 yılı basımı olmasına rağmen, tarihsel empati ve bakış açısı kazanma konusunda temel bilgiler yansıttığı için araştırmalara iyi bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Davis Jr, O. L., Yeager, E. A., & Foster, S. J. (Ed) (2001). *Historical Empathy and Perspective Taking in the Social Studies*. Lanham, Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publisher Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2007). *Talim Terbiye Kurulu Tarih Öğretim Programı*. 8 Aralık 2013 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden erişildi.